

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Atlas minor Gerardi Mercatoris

Mercator, Gerhard

Amsterodami, 1610

Thuringia Dvringen landgraviatus

[urn:nbn:de:bsz:31-118360](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-118360)

THVRINGIA DVVRINGEN

Landgraviatus.

Nobilitas & status hujus ditionis mihi necdum innotuerunt, tantum inveni Comitatum Gleichen & ut existimo Kranichfelt. Item unum Episcopatum Mersburg.

*Regio.
Situs.
Soli fertilis.*

Halsiam sequitur *Thuringia*, vulgo *Duringen*, sita inter duos fluvios Salam & Werra: quorum hunc ad Occasum, illum ad Ortum habet: ad Septentrionem Hercyniam Silvam (quam *Hartz* vocant): & *Turingensem*, ut vocant, Saltum, vulgo *Duringer Wald*, a Meridie. Longitudo regionis Latitudini par, **xii** milliarium. Regio omnis generis Frugum & Leguminum feracissima, & in primis Frumento præ omnibus aliis Germaniæ partibus fecunda: adeo ut Georgius Agricola eam *Sumen Germaniæ* appellare non vereretur. Magnus hic Isatidis herbæ, quam Plinius *Glastum*, hodie *Guadum* & *Pastillum*, vulgo *Weeds*, *Pastel* nominant & caruleum efficit colorem, proventus, quæ hinc cum magno Incolarum emolumento ad alias regiones transfertur. Vnde quidam Pæta insignis:

Herba Thuringorum celeberrima crescit in agris,

Hanc Isatim Græcus sermo vocare solet.

Ponderis hac magni est, & multo venditur ære:

Hac etenim tingi lana perat a solet.

De qua Plin. lib. **xxii** cap. **i**. *Simile plantaginis Glastum in Gallia vocatur: quo Britannorum conjuges merisque toto corpore oblitæ, quibusdam in sacris nudæ incedunt, Æthiopiæ colorem imitantes, Obsoniorum quoque ac Fructuum vix quicquam desiderat: si Vinum demas quod aliunde importatur. Reperiuntur & Auri Argentique Fodinæ, & Salinæ divites. Olim Regnum fuit, hodie Landgraviatus titulo decoratur. Turingia & Halsia sub Regibus Francorum conjunctæ usque ad Carolum Magnum & Henrici Aucupis tempora manserunt annos **cccxvi**. Tandem *Carolus Crassus* Imperator Ducem Turingiæ præfecit *Ludovicum*, ejus Nepos *Barbardus* improlis ab Hungaris cæsus est. Quare *Henricus Anceps* Imp. Turingiam occupavit, cujus successoribus Saxonie Principibus in hodiernum usque diem subiecta est. Etsi enim post *Guilielmum Ottonis* **i** Imp. Filium, qui Archiepiscopus Moguntinus, Turingiam permissu Patris tenuit, successores ipsius, Archiepiscopi Moguntini, merum Imperium in urbem Erfordiam, quod adhuc retinent, & totam Turingiam sibi aliquantisper vendicarunt, quorum Vice-Dominus sub *Conrado Salico* Imp. *Ludovicus Barbatus* aliquando fuit: tamen postea *Barbati* Landgraviorum titulo Turingiam ad Hæredes transmiserunt. Donec ad *Misniz* Marchionem ex *Widchindi* Saxonis posteritate ortum, *Hemicum* illustrem *Theodorici* Filium & *Hermanni* Turingiæ Landgravii ex filia *Iuditha* Nepotem circa annum Christi **cxccl** pervenit, cui successit Filius*

Imperium majorem.

Albertus

THVRINGIA.

427

Urbs & Opida.

Albertus degener, cique filii *Fredericus Admonsus* & *Theodoricus*, qui a patruo Theodorico Misniz Marchione haeredes constituti sunt. Hunc Tractum *Sorabos* olim inhabitasse ferunt. Horum meminit *Eginhartus* & *Ammonius*. Horum reliquias hodie vocat *Peucerus Sorbec* & *Servestein* inter *Albim* & *Salam* flumina. *Reynerus Reyneckius*, in suo de *Myfnorum* origine libro, hos *Tyringetas* quasi *Tyrngotas* putat, indeque ejus urbem *Gotham* nomen sortitam fuisse non dubitat. In hac regione quamlibet exigua, ut se accepisse ab *Hugone Brinckhorstio* Anglo urbis *Erfordienfis* Cive scribit *Ortelius*, sunt XII Comitatus, & totidem Abbatia, (quas *Gefurstete* *Abtinen* vocant) CXLIV Civitates, & totidem *Opidula*, vulgo *Mercksteecken*: bis mille pagi, & CL Arces. *Erfurdia* sive *Erfordia*, prisca *Erpsurdia*, *Erfesfurt* Turingia urbs primaria nomen a prinio Conditore *Erfi* nomine, sumpsisse putatur: Hic enim, cum molitor esset, molendum suum ad *Geram* fluvium fixit, atque Civitati huic initium dedit, circa initium Imperii *Arcadii* & *Honorii*: postea a *Clodoveo* *Franco* Rege anno Christi CCCCXXXVII vehementer aucta ornataque: anno vero CIDLXVI muris circumta tanta amplitudine, ut *Germania* totius maxima censeatur, ac *Nicht eine Stad*, *Rulicis* *Turingis*, *Sondera ein ganzes Land*, dicatur. Hanc perluit *Gera* fluvius, atque a fordibus purgat. *Episcopalis* olim erat, *Bonifacio* *Germanorum* *Apostolo* conditore: ea dignitas deinde *Maguntiacum* translata dicitur. Scholam habet *literarum* studiiis florentem, quam *Bonifacius IX* *Papa* privilegium ornavit, anno CIOCCXCII. Hujus urbis ager nulli fertilitate secundus, pascuis abundat, & herbae *Isatidis* feracissimus est. Urbs ab *Henrico IV* multis est labefactata in commodis, ob importunam decimarum exactionem, a qua *Erfurdia* immunis semper ac libera fuit. Itaque exorto *Saxonico* bello avitam libertatem ferro armisque defendere, quam insolito decimarum jugo, cervices submittere maluit, idque tanto animorum ardore, ut & vitae & fortunae Augusti, extremum immineret periculum. Haec eadem ceu quodam fortunae excelsis inimicae ludibrio jactata, incendiis variis. Neque est aliqua urbs insignis in *Germania*, quae per fatalem ac adventicium ignem toties deformata fuerit. Ultimo incendio, anno CIOCCCLXXII gravissimum sensit damnum, praesertim in *Basilicis* *Virginis* *Mariae* & *Severi*, ut pene tertia urbis pars incendio perierit. Terribile fuit incendium illud immisso igne per conducticios incendiarios, quorum erat primarius *Dominicanus* quidam. Duae *Ecclesiae* *Collegiatae*, quas vocant, cum ponte & insigni urbis parte conflagravit. Anno Domini CIOIOIX gravissima seditio inter *Senatum* & *Cives* *Erfordienfes* exorta fuit propter insolitas quotannis impostas a *Senatu* plebeis contributiones. Nam *Communitas* unum in locum conveniens, scire voluit quantis debitis urbs foret obligata, quantumve aere alieno gravata. *Senatus* tumultum & populi furorem animadvertens, blandis illi & mollibus sedare verbis studuit, dicens, tempore oportuno, de omnibus & singulis tam acceptis quam expensis, rationem se redditurum. Quibus verbis *Cives* placati ad tempus quieverunt. Die autem constituto adveniente, rursus conveniunt, & hortantur *Senatum* ut rationem reddat. Tum unus ceteris insolentior, verbis asperis invadit eos qui a *Civibus* ad *Senatum* erant missi, quod non parum *Cives* irritavit. Cumque res diutius traheretur, videntes *Cives* se nihil proficere: *Senatum* abdicarunt, novumque influerunt. Quid multa? Hinc gravissi-

gravissima feditio, contentio atque adeo bellum est exortum. Hanc vero seditionem Episcopus Herbipolen-
sis & Cæsar Maximilianus sedare, ac partes per concordiam componere sunt conati. *Weimaria* pulchrum Opi-
dum, quondam peculiari Comitatu nomen, jam vero inclytam Saxoniz Ducibus sedem & domicilium
præbet, qui magnificum in eo Palatium habent, ex quadratis & formatis ad lineam saxis nitide ædificatum, &
pomarium omni arborum genere summa industria constitutum, quod Ilma fluvio irrigatur, qui in Salam tan-
dem se recipit. *Iena* civitas a Iano dicta secundum nonnullos: verum is in Germania coli non solebat. Proba-
bilis itaque Stigelius canit:

*Hinc placet Hebrao nobis hanc nomine dici,
Vt vetus a Iajin nomen Iena tenet.
Cur ita crediderim, nisi mentem vocula fallit,
Certa huius ratio nominis esse potest.*

*Quippe vocat Iajin Solyma pius incola terra,
Hoc quod nos Latio dicimus ore merum.
Que caput in medijs urbs fertilis erigit ivvis,
Hanc quisquam a Vno nomen habere neget?*

Hæc ille. Nobilis est publico Gymnasio erecto anno C D L I X. *Gotha* a Gothis nomen habet. Atque hinc
Turingos a Gothis Rithaimerus in sua Orbis descriptione originem traxisse scribit, eo quod Gothi in hac re-
gione gentis suæ vocabulo Gotham urbem condiderint, circa annum ut Lobsteinio placet C C I D X X I I I. Ad-
mirandæ fortitudinis Castrum habuit *Grimmenstein*, quod nunc solo æquatum jacet. Ejus rei causa fuit: *Gu-*
lclimus Grunbachius, stirpe magis, quam virtute nobilis, ob varia & enormia flagitia, quibus Principes in ordi-
nem redigere, Cæsarem ex Imperii falligio deturbare, novamque Imperii formam moliebatur, cum a Ferdi-
nando Imp. Augusto, tum a Maximiliano Imp. ejus Filio, reus declaratus & cognitus, cum omnibus conjura-
tionis sociis, condemnatur, proscribitur: atque illustrissimo Principi Electori Saxoniz, sententiæ promulgatæ
executio, ab Imperatore ac cæteris Imperii Ordinibus, uno consensu demandatur. Quam ipse proscriptione,
fiducia sui receptus, & Protectoris Joannis Friderici I I Saxoniz Ducis, contemnit. Qui cum post multas
Principum admonitiones a pertinaci feditioforum defensione non abstineret, Illustriss. Saxoniz Dux Princeps
Electo August. extrema necessitate coactus, urbem obsidione aggreditur, ac deditioe capit. Tum Grunba-
chius, eumque eo quatuor ex conjuratis, ob violatæ Cæsareæ Majestatis crimen justo supplicio adficiuntur, Caf-
trum funditus diruitur, Dux Ioannes Fridericus, captivus Viennam abducitur. Fluminibus irrigatur regio
compluribus: inter quæ *Sala*, vel *Salsza*, *Werra*, *Vnstrut*, *Ilma*, *Gera*, *Or*, *Apfelstet*, *Helbe*, *Clng*. Montes etiam
Minerarum fœcundos inesse testatur Her. Auri, Argentique venis divites, qui haud procul Braitenbornio ac
Schwartzenburgo reperiuntur. Silvæ etiam hinc inde conspersa est regio, Hercyniz portiones sunt: ac Turin-
gica Silva late nota, vulgo *Turinger-Walde*, *Bacenis* Cæsari, Germaniz Silva Cherufcos a Suevis dirimens: *Hay-*
nich: *Hainsette*, *Finne* cum aliis nonnullis, quæ varii generis Ferarum venationes præbent. Sunt in hac regione
multa Tempia, & Monasteria, inter alia Templum Erfordiz B. Mariæ Virginis, a Bonifacio Moguntinensi Epif-
copo constructum. Hoc Templum habet Campanam magnitudine in tota Germania celebrem. Populus atrox,
durus, minaxque in hostem, corpora Viris procerâ, robusta, & decora.

H h iij

Sic se

*Flumina.
Montes.*

Silva.

Opera publica.

Vulgi Merces.